

Plantedirektoratet

Sektor for planter og plantesundhed

Den 30. september 2003

J.nr.: PD 364-1

JS/-

RAPPORT

OM

**DANMARKS STATUS SOM BESKYTTET ZONE FOR
RIZOMANIA**

1. INDLEDNING	3
2. LOVGIVNING	4
3. SITUATIONEN I DANMARK	5
4. TYPER AF RIZOMANIA, RESISTENSFORHOLD OG "P-TYPEN"	7
5. DE BERØRTE BRANCHERS VURDERING AF BEHOVET FOR OPRETHOLDELSE AF STATUS SOM BESKYTTET ZONE.....	9
5.1 Sukkerroeavl og -afsætningen	9
5.1.1. Konsekvenser for branchen	9
5.1.2. Levering til beskyttede zoner	10
5.1.3. Eksport	11
5.2. Rødbedeavl og -afsætningen	11
5.2.1. Konsekvenser for bedriften	11
5.2.2. Levering til beskyttede zoner	11
5.3. Frøavl og -afsætningen	12
5.3.1. Konsekvenser for branchen	12
5.3.2. Levering til beskyttede zoner	12
5.3.3. Eksport	12
5.4. Kartoffelavl og -afsætningen	13
5.4.1. Konsekvenser for bedriften	13
5.4.1.1. Læggekartofler	13
5.4.1.2. Spisekartofler	13
5.4.2. Levering til beskyttede zoner	13
5.4.2.1. Læggekartofler	13
5.4.2.2. Spisekartofler	14
5.4.3. Eksport	15
5.4.3.1. Læggekartofler	15
5.4.3.2. Spisekartofler	15
5.5. Planteskoleproduktionen og -afsætningen	15
5.5.1. Konsekvenser for branchen	15
5.5.2. Levering til beskyttede zoner	16
5.5.3. Eksport	16
6. BETINGELSER I TILFÆLDE AF EN OPRETHOLDELSE AF STATUS SOM BESKYTTET ZONE I DELE AF LANDET	16
6.1. Betingelser <u>inden</u> for den beskyttede zone	17
6.1.1 Sukkerroeavl og -afsætningen	17
6.1.2 Rødbedeavl og -afsætningen	21
6.1.3 Frøavl og -afsætningen	22
6.1.4 Kartoffelavl og -afsætningen	23
6.1.5 Planteskoleproduktionen og -afsætningen	23
6.2. Betingelser <u>uden</u> for den beskyttede zone	23
6.2.1 Sukkerroeavl og -afsætningen	24
6.2.2 Rødbedeavl og -afsætningen	27

6.2.3 Frøavl og -afsætningen	28
6.2.4 Kartoffelavl og -afsætningen	28
6.2.5 Planteskoleproduktionen og -afsætningen.....	29
6.3. Betingelser for bedrifter med aktiviteter både indenfor og udenfor den beskyttede zone.....	29
6.3.1 Situationen for jordbruget generelt ved de forskellige løsningsmodeller for zoneinddeling	30
7. BETINGELSER I TILFÆLDE AF EN OPHÆVELSE AF DEN BESKYTTEDE ZONE FOR RIZOMANIA I DANMARK	31
7.1 Sukkerroevl og -afsætningen	32
7.2 Rødbedevl og -afsætningen	32
7.3 Frøavl og -afsætningen	32
7.4 Kartoffelavl og -afsætningen	32
7.5 Planteskoleproduktionen og -afsætningen.....	32
8. KONKLUSIONER. FORSLAG TIL OMLÆGNING AF DEN BESKYTTEDE ZONE FOR RIZOMANIA I DANMARK	32
8.1 Ophævelse af den beskyttede zone for hele landet.....	33
8.2 Opretholdelse af den beskyttede zone i dele af landet	33
8.3 Arbejdsgruppens indstilling	35

1. Indledning

Rizomania, (Beet necrotic yellow vein furovirus) er en virussygdom, der kan angribe landbrugsafgrøder inden for *Chenopodiaceae*, salturtfamilien, med udbyttetab til følge. Det drejer sig primært om afgrøder som roer, rødbeder og spinat. Rizomania er udbredt i store dele af Europa.

Danmark har i henhold til EU's plantesundhedslovgivning siden 1993 haft status som beskyttet zone for Rizomania. Dette betyder, at Rizomaniens udbredelse i Danmark skal forhindres og at sygdommen skal søges forhindret indført ved hjælp af opstilling af særlige krav. Kravene til materiale fra de ikke-beskyttede zoner i EU, som ønskes leveret til Danmark, omfatter enten frihed for jord eller, for visse planter og planteprodukters vedkommende (roer og roeplanter, frø af roe-slægten, lægge- og konsumkartofler samt en række rodfrugter), krav om at dyrkningsstedet er frit for Rizomania.

Foruden Danmark nyder følgende lande og områder i EU beskyttet zone-status for Rizomania:

- Finland
- Irland
- Nordirland
- det meste af Sverige
- Bretagne
- Azorerne.

Blandt de nye ansøgerlande til EU har alene Litauen ønsket at blive beskyttet zone for Rizomania.

Det forenede Kongerige (m.u.a. Nordirland) og de dele af Sverige, hvor Rizomania forekommer, har for nyligt opgivet status som beskyttet zone. Det begrundes med, set over en årrække, at skadegørers udbredelse trods opstilling af en række restriktioner ikke har kunnet forhindres i tilstrækkelig grad. Dermed er de EF-direktivfastsatte betingelser for opretholdelse af beskyttet zone status ikke længere opfyldte. Også det forhold, at der nu er højtydende, tolerante roesorter tilgængelige, har antageligt været udslagsgivende for Det forenede Kongerige og Sveriges beslutningen om at opgive hele eller dele af den beskyttede zone status. Ulemperne forbundet med pålagte restriktioner i angrebne områder har ikke været vurderet at kunne stå mål med den ekstra beskyttelse og de særlige markedsmæssige fordele, en status som beskyttet zone har givet.

Da Danmark i 1993, i forbindelse med etableringen af det indre marked og den deraf følgende revision af plantesundhedsbestemmelserne, søgte om og opnåede beskyttet zone status, var det med henblik på at beskytte den danske roeproduktion imod Rizomania. På daværende tidspunkt var der ikke tolerante roesorter til rådighed, som var egnede til danske dyrkningsforhold.

I 1996 nedsatte det daværende Plantesundhedsråd en arbejdsgruppe om Rizomania, som udarbejdede en rapport med en strategi for håndtering af situationen, hvis Rizomania skulle blive fundet i Danmark. Rapporten konkluderede blandt andet, at arbejdet med udvikling og/eller identificering og afprøvning af dyrkningsværdige, tolerante sorter til

danske forhold skulle udbygges. Dette blev taget op af erhvervet og situationen i dag er, at der er A og B type tolerante/-resistente sorter til rådighed for roeavlerne med stort set lige så gode dyrkningsegenskaber som de gængse sorter. Der er så vidt vides endnu ikke tolerante sorter af rødbede og spinat til rådighed og erfaringerne fra blandt andet Holland er, at sygdommen er tabsgivende i rødbedeavlen. Sygdommen er ikke tabsgivende i spinat.

Sygdommen blev i 2000 for første gang fundet i Danmark. Siden har Plantedirektoratet intensiveret overvågningsindsatsen med henblik på en nærmere kortlægning af sygdommens udbredelse. Der er ligeledes blevet pålagt angrebne ejendomme en række restriktioner med henblik på at minimere en eventuel spredningsrisiko. Med konstateringen af Rizomania på et betydeligt antal ejendomme, primært på Lolland, er det nu, tre år efter det første fund i Danmark, relevant at se nærmere på behovet for indskrænkning eller ophævelse af zone-beskyttelsen. Arbejdsgruppen om Rizomania har derfor genoptaget arbejdet og er i denne anledning blevet udvidet med repræsentation fra frø-, kartoffel- og planteskolebranchen, ligesom situationen for rødbedeavlen og omsætningsbetingelserne for omsætning af visse rodfrugter er overvejet.

Arbejdsgruppen refererer til Udvalget for planter og plantesundhed. En oversigt over arbejdsgruppens medlemmer fremgår af bilag 1.

Arbejdsgruppen har afholdt sit første møde den 6. januar 2003 og arbejdsgruppens medlemmer har efterfølgende leveret skriftligt materiale til Plantedirektoratet med vurderinger af de skønnede behov for opretholdelse af en grad af beskyttelse, afvejet i forhold til omkostningsbetragtninger. Materialet har dannet baggrund for denne rapport's afsnit 4. Arbejdsgruppen mødtes igen den 18. august 2003.

2. Lovgivning

I henhold til EU-plantgesundhedslovgivningen er der anerkendt en række beskyttede zoner, hvor særlige krav skal opfyldes. De anerkendte beskyttede zoner i EU er nævnt i Kommissionens direktiv 2001/32/EF af 8. maj 2001, som senere ændret. De generelle plantgesundhedsbestemmelser i EU fremgår af Rådets direktiv 2000/29/EF (plantesundhedsdirektivet), hvor man også finder de særlige bestemmelser for de planteskadegørere og lande eller områder, hvor der er etableret beskyttede zoner i EU. I direktivets bilag IV anføres de særlige betingelser, specificerede produkter skal opfylde for at kunne omsættes til og i beskyttede zoner. I bilag V til direktivet specificeres de produkttyper, som skal være fulgt af et plantepas ved omsætning, til dokumentation for den gennemførte officielle kontrol.

De bestemmelser, der gælder for visse planter m.v., som ønskes omsat til eller inden for en beskyttet zone, fremgår af

- Bekendtgørelse nr. 343 af 2. juni 1993 om rhizomania, som ændret ved Bekendtgørelse nr. 188 af 20. marts 2003 om ændring af bekendtgørelse om rhizomania.
- Bestemmelserne vedrørende Rizomania fremgår for kartoflers vedkommende af Bekendtgørelse nr. 124 af 1. marts 1999 om kartofler, som senest ændret ved

Bekendtgørelse nr. 190 af 20. marts 2003 om ændring af bekendtgørelse om avl af kartofler og om salg af læggekartofler og af spisekartofler af egen avl.

I bilag 2 er bestemmelserne sammenstillet i en oversigt.

3. Situationen i Danmark

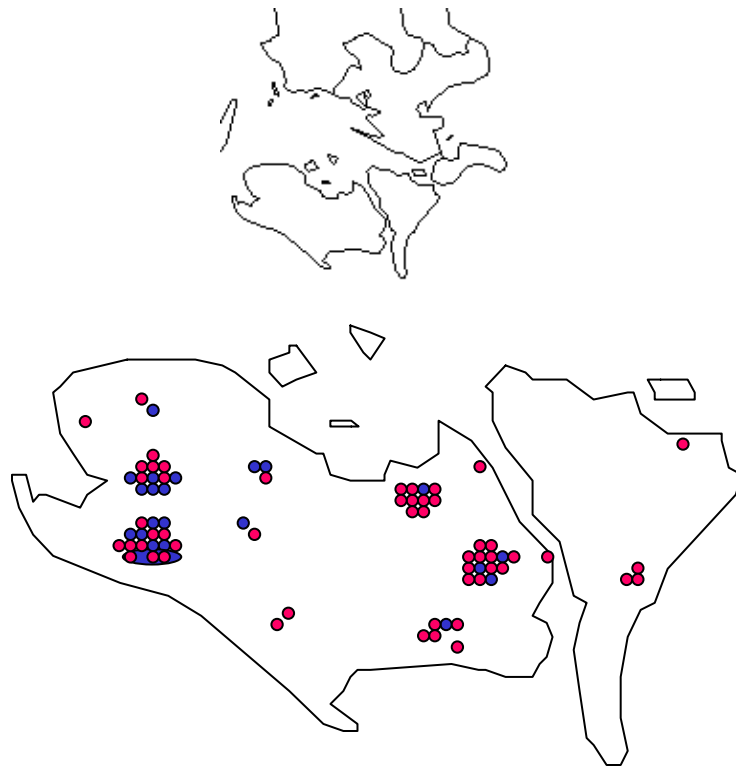
Danmark er, i henhold til gældende EU-lovgivning, forpligtet til at gennemføre et årligt overvågningsprogram for Rizomania. Plantedirektoratet gennemfører derfor årligt besøg på et antal ejendomme med roeproduktion. Overvågningen tilrettelægges som inspektion af et udvalg af roemarken hvert år og herunder udtages nogle roeplanter hos et antal roeavlere jævnt fordelt over landet til laboratorieanalyse. Der udtages supplerende nogle få prøver på fabrik fra rødbedeavl.

Som en mere målrettet indsats gennemføres der, efter fundet af sygdommen i Danmark i 2000, supplerende en udtagning af jord- såvel som roeplanteprøver til laboratorieanalyse i de dele af landet, hvor sygdommen er fundet.

Plantedirektoratets statsfinansierede udgifter til overvågningen beløber sig årligt til godt 1 mio. kr., skønsmæssigt fordelt ligeligt imellem udgifter til den generelle overvågning og udgifter til undersøgelser og administration udløst af fund af Rizomania.

Fundene af Rizomania i 2000 blev gjort i roeplante- og jordprøver fra to bedrifter to forskellige steder på Lolland, udtaget af Plantedirektoratet efter indkomne oplysninger om dels gule pletter i roemarken, dels et atypisk lavt sukkerindhold i roerne. En intensiveret overvågning blev iværksat i området, for om muligt at kortlægge sygdommens udbredelse nærmere og med udgangen af 2002 har Plantedirektoratet konstateret Rizomania på i alt 77 ejendomme. En del af ejendommene er identificeret efter henvendelse fra Danisco's konsulenter med oplysninger om symptomer i marken.

I figur 1 ses en oversigt over de konstaterede fund. Som det fremgår, er status nu, at der bortset fra to atypiske tilfælde på Sjælland kun er konstateret Rizomania på Lolland og Falster. De to tilfælde på Sjælland drejer sig om et tilfælde i et væksthuse og et tilfælde på en tidligere forsøgsgård.

Figur 1 Lokalteter i Danmark, hvor Plantedirektoratet har konstateret Rizomania. Status medio 2003. Det drejer sig om fund på 4 lokaliteter på Falster og 71 lokaliteter på Lolland. Derudover er der konstateret Rizomania 2 steder på Sjælland

Plantedirektoratets overvågning fortsætter i sensommeren 2003, med særlig vægt på Falster, Møn, Sjælland og Fyn. Resultatet af denne overvågning vil foreligge omkring udgangen af november måned.

Sygdommens karakter taget i betragtning, hvor der er tale om jordsmitte og hvor der kan gå mange år fra infektion af et areal til påvisning af symptomer i afgrøden, må der forventes at være betydeligt flere smittede lokaliteter på i hvert fald Lolland-Falster end dem, der er blevet påvist under Plantedirektoratets overvågning. Det er ikke utænkeligt, at smitten er ført til Danmark for 15-20 år siden og virus først nu er opformeret til et niveau, hvor værtsplanter viser tydelige symptomer i angrebne marker. Det har ikke været muligt at finde et entydigt mønster i smitteforekomsten og -spredningen, der kan give en forklaring på, hvordan Rizomania er blevet indført til Danmark. I lyset af sygdommens spredning i de forskellige lande i Europa, nu blandt andet Danmark og Sverige må det forudses, at det ikke er muligt totalt at dæmme op for sygdommens spredning indenfor landets grænser. Men det er ikke aktuelt muligt at fastslå en spredningshastighed eller en tidshorizont for nye fund i forskellige områder af landet.

Det forudsættes i denne rapport, at det grundet de mange fund af Rizomania er nødvendigt at ophæve zonen for de områder hvor sygdommen aktuelt forekommer, således at restriktioner og overvågningsaktiviteter i de lokalområder bortfalder.

4. Typer af Rizomania, resistensforhold og "P-typen"

A og B type - normalt forekommende

Rizomania kan opdeles i flere typer baseret på forskelle i virus RNA. De kendte normalt forekommende smittetyper af Rizomania er A og B typen. A typen er fundet i de fleste lande i Europa og USA. B typen er fundet i Tyskland, Frankrig og England.

Overfor A og B typen har de aktuelt anvendte sorter af sukkerroer med partiel resistens en god tolerance overfor Rizomania, og de er udbyttmæssigt og dyrkningsmæssigt på niveau med de almindelige modtagelige sorter. I Frankrig er 60 pct. af arealet inficeret og markedsandelen af tolerante sorter overstiger 62 pct.

P-typen i Frankrig

Rizomania har siden 1978 været kendt i Frankrig i Pithiviers, og her blev der i 1997 identificeret en tredje type. Den tredje type blev benævnt P typen, hvor P står for Pithiviers.

Den er indtil nu fundet i tre tilfælde i Europa. P typen indeholder en femte RNA partikel, hvor A og B typen er sammensat af partiklerne et til fire. P typen er kendt for at være mere aggressiv end A og B typerne, samt for at kunne inficere sorter med partiel resistens, som har været anvendt indtil nu. Resistensen i disse sorter er endnu baseret på Holly-genet. I Pithiviers i 2001 udviste sorten "Angelina" en langt bedre dyrkningsværdighed end alle øvrige tolerante sorter. Resistensen i "Angelina" består af en kombination af Holly-genet og et gen fra *Beta maritima*, hvorfra der kendes to resistensgener.

I tiden før 1999 var sorter med de bedste resultater i Pithiviers også de bedste sorter i andre områder. Derfor kunne en sort indtil for nylig kun optages på den anbefalede liste over dyrkningsværdige sorter i Frankrig, hvis sorten havde opnået gode resultater i Pithiviers. I 2001 og 2002 gav nogle sorter gode resultater i andre områder, men ikke i Pithiviers. På grund af det samt flere ikke helt kendte andre faktorer vedrørende Pithiviers anbefales nu sorter, som klarer sig godt i andre områder eller i Pithiviers. De sorter, som er egnet til dyrkning i Pithiviers, indeholder en kombination af to resistensgener; men en aktuell anvendelse af de sorter har indtil videre omkostninger i form af et lavere udbytte og modtagelighed overfor meldug. Det konkluderes endvidere, at der fortsat er behov for udvikling af bedre resistens.

P-typen i England

I England blev to fund af Rizomania i 2001 bestemt som P typen, og det blev samtidig vist, at den femte RNA partikel viser stor lighed med den, der blev fundet i Pithiviers. Undersøgelser i væksthuse viser tillige at P typen fra Pithiviers inficerer de testede engelske tolerante sorter med partiel resistens. Det konkluderes dog, at det er nødvendigt med mere viden om P typens aggressivitet under markforhold i England. Det er tillige besluttet, at marker, hvori der tidligere er fundet angreb identificeret som A eller B type, vil blive undersøgt ved jordprøveindsamling for tilfælde af P typen.

I 2002 ophørte den beskyttede zonestatus for England og for tiden modtages roer på sukkerfabrikkerne på trods af, at de eventuelt er inficerede med af A eller B typen. Holdningen er, at roer med infektion af P typen skal destrueres og roedyrkeren kompenseres. I de tilfælde P typen findes, bliver roedyrkeren bedt om indtil videre ikke at dyrke roer i den pågældende mark.

Oprindelse af europæisk P type

Der er fremsat to hypoteser for oprindelsen af P typen, som er fundet i Europa. I Frankrig fandt man i 1997, at P typen i Pithiviers viser større lighed med P typen fundet i Kazakstan end med de P typer, der er fundet i Japan og Kina. Igennem det attende og nitte århundrede var Pithiviers kendt for produktion af silkeorme dyrket på morbærtræer fra Asien. Pithiviers er tillige kendt for dyrkning af safran, der også stammer fra Asien. Det er nærliggende at antage at P typen kan være indslæbt med inficeret jord på en af plantearterne enten morbær eller safranløg. I England har der også været dyrket safran i det område, hvor fundene af P typen er gjort. For at afprøve "safran hypotesen" er der rejst spørgsmål om, hvorvidt det eventuelt vil være muligt at finde P typen i Spanien i et område, hvor der også har været dyrket safran. Spørgsmålet er endnu ikke besvaret, ligesom ingen af hypoteserne er bestyrket eller dementeret.

Resistensforhold

Den kendte og anvendte resistens beror på en kvantitativ resistens, hvoraf 3 forskellige kilder kendes: "Rizor", "Holly" og maritima. Fra maritima er isoleret 2 gener, wb41 og wb42, der i en kombination kaldes for C48. De kendte resistensgener er dominante. Blandt andet fordi det er en kvantitativ resistens, sommetider kaldet partiel resistens, betegnes den almindeligvis som tolerance.

Effektiviteten af den kvantitative resistens beror på flere grupper af faktorer: Resistenskilden, øvrige arvelige baggrund, typen af virus, infektionsgrad på voksestedet, antal sporer af *Polymyxa*, temperatur, fugtighed m.fl. De tolerante sorter angribes og der kan måles viruspartikler i rodvævet afhængig af effektiviteten, men ikke i så høj grad som i modtagelige - faktor 1,4 -9,3.

Kilden er Holly-genet i de fleste aktuelt anvendte sorter. De facto kilden i dansk afprøvede sorter kendes ikke, men den er sandsynligvis "Holly". Overfor A og B type er Holly indtil nu tilstrækkelig. Overfor P-type i Pithiviers er Hollygenet ikke tilstrækkeligt. Her er C48 bedre, imens kombinationen Holly x C48 er langt bedre. Men der kan i Pithiviers være flere faktorer og patogener, som har indflydelse på værdien af sorten.

Al litteratur samt almindelig baggrundsviden i faget betragter P-typen som langt mere aggressiv end A og B typerne og den nedbryder Holly-resistensen. Maritima-resistensens større effektivitet overfor P-typen har længe været kendt. Det er således et spørgsmål om tid, additive fordele og marked før dyrkningsværdige sorter overfor P-type kan tilbydes.

Betydning for DK

Det antages, at dyrkning af morbær ikke har fundet sted i et større omfang i Danmark. Det antages ligeledes, at det ikke er særligt sandsynligt at safrandyrkning har fundet sted i Danmark, idet planten kræver et varmere klima end det danske. Såfremt den oprindelige indslæbning af P typen kan forklares med en af de to fremsatte hypoteser, må det

dermed antages, at der ikke er stor sandsynlighed for at finde P typen i DK. Men det kan omvendt absolut ikke udelukkes.

Det kan tilføjes, at der nu gøres et europæisk arbejde for at kortlægge P typen og variationen i Rizomania virus med henblik på en strategi for forædlingen. Såfremt P typen måtte findes i Danmark inden for kort tid, kan det blive nødvendigt med en aktiv stiltingtagen til eventuelle tilfælde. Konsekvenserne af et fund vil i høj grad afhænge af tidspunktet. Det må imødeses, at nye sorter med en forbedret resistens og forbedret dyrkningsværdighed bliver udviklet i fremtiden. Et fund først om nogle år behøver således ikke at få særlige konsekvenser.

Fund af P-type i DK er ikke særligt sandsynligt, men omvendt ikke udelukket. Det er ingen mening i at opretholde en beskyttet zone alene overfor type-P fordi alle typer spredes med jord og planterester. Et eventuelt fund af type P i DK bør give anledning til faglige overvejelser, ikke administrative. Krav til en beslutning på baggrund af de faglige overvejelser bør tage udgangspunkt i de mulige forholdsregler, herunder sortsvalg, dette såvel for den enkelte jordbruger som for helhedens skyld.

Sukkerroebranchen vurderer, at der ikke er behov for i officielt regi at undersøge, om P-typen findes i Danmark. En sandsynlighed for forekomst af P-typen i Danmark vurderes minimal. og en forekomst vil afsløre sig ved, at tolerante sorter ikke udviser den forventede tolerance. Der er et klart fagligt behov for at vide hvilke typer, der generelt forekommer og i visse tilfælde vil der være et specifikt behov for typebestemmelse. Fra et videnskabeligt synspunkt kan der være en klar fordel i at få kortlagt alle de typer, der findes i Danmark, ikke mindst af hensyn til at kunne tilvejebringe oplysninger, om sygdommen er introduceret af en eller flere gange i Danmark samt hvor smitten stammer fra, blandt andet med henblik på at fastslå spredningsmønster og hastighed.

5. De berørte branchers vurdering af behovet for opretholdelse af status som beskyttet zone

I dette afsnit resumeres de vurderinger og problemstillinger, som arbejdsgruppens repræsentanter for de berørte dele af jordbrugsproduktionen og -afsætningen har præsenteret.

5.1 Sukkerroeavlens og -afsætningen

Fondet for forsøg med Sukkerroedyrkning, Alstedgaard, har sammenfattet en indstilling, som dækker Danske Sukkerroedyrkere's og Danisco A/S synspunkter. Branchen har præference for en ophævelse af den beskyttede zone i hele landet.

5.1.1. Konsekvenser for branchen

For roedyrkerne som helhed er der ikke alene tale om fordele af at befinde sig i en beskyttet zone, idet angrebne ejendomme bliver underlagt en række restriktioner for at

hindre eller begrænse sygdommens videre spredning og opformering. Det pålægges således ejendomme, hvor Rizomania er konstateret, at maskiner, som har været anvendt på ejendommen, rengøres grundigt for jord inden de forlader ejendommen. Roelevering skal ligeledes ske på særlig betingelser, så jordmængden, der fjernes fra ejendommen, minimeres. Endelig er der krav om, for at hindre en opformering af virus, at der på angrebne ejendomme alene anvendes resistente roesorter.

Overholdelsen af disse krav er forbundet med meromkostninger for de implicerede ejendomme:

- a) Omkostningen for den enkelte bedrift er opgjort til 67.000 kr./år. Der er regnet med 2 ekstra rengøringsoperationer for alle maskiner i roemarkerne og tilsvarende 2 ekstra rengøringsoperationer i hvert af de 2 kornskifter. Den samlede omkostning for den enkelte bedrift kan variere fra 0 kr./år til mere end 67.000 kr./år. De ekstra omkostninger antager karakter af en kapacitetsomkostning, der for en gns. roedyrker med ca. 9 ha. sukkerroer kunne omregnes til ca. 7.400 kr. pr ha. med sukkerroer. Beregningerne er foretaget ud fra en antagelse om at det drejer sig om en ejendom med samdrift med en eller flere andre ejendomme, hvoraf mindst en ejendom er inficeret med Rizomania. Hertil kommer merudgifter til frø af tolerante sukkerroesorter og endeligt eventuelt opbevaringstab i størrelsesordenen 600 kr. /ha. ved kuleopbevaring af fabriksroer til udskudt levering for dyrkere, der ikke selv løbende transporterer roer til fabrik. Ved en fremskrivning af den tilvækst i antal fund af Rizomania, som er konstateret fra 2001 til 2002, vurderes de samlede meromkostninger for branchen ved en opretholdelse af status for hele landet at ville andrage i størrelsesordenen 30-40 mill. kr. over de næste 2-3 år.
- b) I en situation, hvor status som beskyttet zone ophæves i dele af landet og oprettholdes i andre, vil der blive tale om meromkostninger for ejendomme med behov for at transportere og bruge maskiner både på ejendomme inden for zonen og uden for zonen. Hvad angår levering af fabriksroer fra en ikke beskyttet zone til en fabrik i en beskyttet zone, vil der være direktivkrav om, at: "leveringen skal ske til en forarbejdningsvirksomhed med officielt godkendte faciliteter til bortskaffelse af affald, som sikrer, at der ikke er nogen risiko for spredning af Rizomania".

En ophævelse af status som beskyttet zone for hele landet vil betyde, at gener og omkostninger påført af denne status bortfalder. En ændring af de nævnte forudsætninger for beregningerne medfører et anderledes resultat. Af bilag 3 fremgår baggrunden for beregningerne.

Sammenfattende vurderes der ikke længere at være fordele forbundet med status som beskyttet zone for den danske roeavl. På grund af kravene til rengøring af maskiner vil deltagelse i maskinfællesskaber eller maskinsamarbejde i bredere forstand vanskeliggøres imellem ejendomme, hvor iblandt der er konstateret Rizomania. Den aktuelle zonestatus må således også ses som en bremse for den almindelige strukturudvikling og behovet for omkostningsreduktion i branchen.

5.1.2. Levering til beskyttede zoner

Der er behov for at levere økologisk producerede sukkerroer til forarbejdning på Danisco Sugar A/S, Köpingsbro Sukkerfabrik, Sverige. En hel eller delvis ophævelse af den beskyttede zone status forventes ikke at ville give anledning til restriktioner i forhold til denne levering. Fra svensk side vil der blive krævet plantepas af hensyn til at entydig identifikation af leveringerne. Hvis leveringen sker fra en ikke beskyttet del af Danmark skal det sikres, at der ikke sker roe- og jordspild undervejs.

Der er ikke behov for at levere roer til andre beskyttede zoner.

Hvad angår situationen inden for landets grænser i tilfælde af, at det besluttes at dele landet op i en beskyttet zone og en ikke beskyttet zone vil der opstå en række problemstillinger, som nærmere omtalt under afsnit 6.

5.1.3. Eksport

Der finder ikke eksport af roer sted.

5.2. Rødbedeavlens og-afsætningen

5.2.1. Konsekvenser for bedriften

Dansk Landbrugsrådgivning har forhørt sig hos de relevante lokale konsulenter og vurderingen er, at der ikke vil opstå særlige problemer for produktionen ved en omlægning eller ophævelse af den beskyttede zone.

Der er ingen erhvervsmæssig produktion af rødbeder på Lolland-Falster og Møn. På Sjælland er der produktion til Beauvais i Svinninge samt lejlighedsvis til fabrikken på Samsø. På Samsø samt i Østjylland er der produktion til fabrikken på Samsø.

Da Rizomania vil være en alvorlig sygdom i rødbedeproduktionen, ikke mindst grundet mangelen på tolerante sorter, er det naturligvis vigtigt at holde produktionsarealerne fri for Rizomania. En forudsætning for ovenstående vurdering er således, at der iværksættes en oplysningskampagne overfor rødbedyrkerne, så f.eks maskinsamarbejde med sukkerroedyrkere undgås.

5.2.2. Levering til beskyttede zoner

Finder ikke sted.

5.2.3. Eksport

Finder ikke eller kun meget sporadisk sted.

5.3. Frøavl og -afsætningen

Repræsentation fra Brancheforeningen for Frø har vurderet problemstillingen. Frøbranchens interesse er primært at sikre eksporten til lande og områder med særlige krav til frihed for Rizomania.

Branchen ser ikke de store problemer i en ophævelse af den beskyttede zone. Branchen foretrækker dog optimalt en i hvert fald delvis opretholdelse af Danmarks status som beskyttet zone, af hensyn til eventuelt at kunne placere frøavl, som skal opfylde særlige krav i forhold til Rizomania, i disse områder. I lyset af en række tredjelands snarlige optagelse i EU vurderes der ikke at opstå særlige problemer på det øvrige eksportområde ved en omlægning eller ophævelse af den beskyttede zone. Af de nye ansøgerlande til EU ønsker kun Litauen at blive beskyttet zone for Rizomania.

5.3.1. Konsekvenser for branchen

Den frøproduktion, der eventuelt kan blive berørt af en omlægning af den beskyttede zone, omfatter arterne

- bladbede, hvor der aktuelt avles ca. 50 ha., primært i kystegnene på Sjælland og Fyn samt småøer
- rødbede, hvor der aktuelt avles ca. 5 ha. med basisfrø
- spinat, hvor der aktuelt avles ca. 3.400 ha. fordelt over hele landet

Det er af afgørende betydning, at praksis med fordeling af spinatfrøproduktionen over hele landet, grundet behovet for at sikre imod krydsbestøvning mellem sorterne, ikke bliver påvirket af en eventuel ændring af reglerne i en beskyttet zone. Dette vurderes ikke at blive tilfældet.

Det er ønskeligt, at dele af landet ved hjælp af dyrkningsmæssige foranstaltninger søges holdt fri for Rizomania.

5.3.2. Levering til beskyttede zoner

En delvis opretholdelse af den beskyttede zone vil principielt være at foretrække af hensyn til generelt at sikre, at enkelte landes krav om, at frøproduktionen har fundet sted i områder, der vides at være fri for Rizomania, fortsat kan efterleves. I praksis forventes det dog, at man kan operere tilfredsstillende på markederne i beskyttede zoner for Rizomania, også selvom den danske beskyttede zone ophæves.

5.3.3. Eksport

Frøavlsbranchens vurdering er ligeledes her, at en delvis opretholdelse af den beskyttede zone principielt vil være at foretrække af hensyn til generelt at sikre, at enkelte landes krav om, at frøproduktionen af bede-arter har fundet sted i områder, der vides at være fri for Rizomania, fortsat kan efterleves.

I praksis forventes det dog, at man vil kunne operere tilfredsstillende på eksportmarkederne, også selvom den danske beskyttede zone ophæves. Dette skal også ses i lyset af, at en række tredjelande snart optages i EU. Af de nye ansøgerlande til EU ønsker kun Litauen at blive beskyttet zone for Rizomania.

Der bør fortsat ad de officielle kanaler søges sat ind over for ikke fagligt underbyggede plantesundhedsmæssige indførselskrav på eksportmarkederne. For eksempel har branchen lettere ved at overholde et indførselskrav om officiel analyse af frøpartier frem for officielt udsagn om frihed for planteskadegørere på dyrkningsstedet.

Det skal bemærkes, at de hidtidige erfaringer i forhold til den store spinatfrøproduktion er, at der ikke stilles særlige krav på eksportmarkederne om frihed for Rizomania.

5.4. Kartoffelavl og -afsætningen

Dansk Landbrugsrådgivning har sammenfattet og vurderet de mulige konsekvenser af en omlægning af den beskyttede zone for den danske lægge- og spisekartoffelproduktion.

Branchen ønsker, primært af hensyn til at sikre en uhindret indenlandsk levering af kartofler til sorterecentraler, en opretholdelse af den beskyttede zone i så store dele af landet som muligt. Der peges også på gener i form af omkostningerne til ekstraordinær jordprøvetagning på læggekartoffelarealer med avl til beskyttede zoner/eksport i tilfælde af ophævelse af den beskyttede zone i hele eller hovedparten af landet.

5.4.1. Konsekvenser for bedriften

5.4.1.1. Læggekartofler

Der produceres læggekartofler af ca. 75 forskellige sorter i flere klasser på ca. 4600 ha i Danmark. Afsætningen fordeler sig skønsmæssigt ligeligt med 1/3 til eksport og øvrige EU, 1/3 til hjemmemarkedet (brugsavlens samt læggekartoffelarealet) og den sidste 1/3 til konsum/foder/mel samt kassation. Det totale areal repræsenterer en salgsværdi på omkring 86 mio. kr.

5.4.1.2. Spisekartofler

Der findes en omfattende spisekartoffelproduktion i Danmark, som afsættes dels som vaskede, dels uvaskede kartofler.

5.4.2. Levering til beskyttede zoner

5.4.2.1. Læggekartofler

Sverige er blandt de beskyttede zoner i EU det største marked for læggekartofler med skønsmæssigt afsætning af ca. 5% af det danske læggekartoffelareal. Samlet afsættes der skønsmæssigt læggekartofler til en værdi af op til 4 mio. kr. årligt til de øvrige beskyttede zoner i EU. Danmarks status som beskyttet zone kan ifølge branchens vurdering vise sig at være vigtig til opretholdelse af denne afsætning.

For Lolland-Falsters vedkommende afsættes hovedparten af produktionen til sydeuropæiske lande samt til eksport til Nordafrikanske lande og kunne en forsvindende del afsættes til steder, der kræver frihed for Rizomania. En ophævelse af status som beskyttet zone vil derfor kunne håndteres i denne del af landet. Der vil være begrænsede konsekvenser for afsætningen til resten af landet, hvis den beskyttede zone opretholdes i resten af landet.

For Sjællands og Fyns vedkommende vurderes der ligeledes at være en forsvindende lille afsætning af læggekartofler til steder, der kræver frihed for Rizomania. Fra Sjælland kan der dog være et betydeligt salg af læggekartofler til den øvrige del af landet og der vil være konsekvenser for afsætningen til resten af landet, hvis den beskyttede zone opretholdes i resten af landet.

Hovedparten af de læggekartofler, som afsættes til beskyttede zoner, kommer fra Jylland. Hvis Jyllands status som beskyttede zone bevares, er det branchens vurdering at man fortsat vil kunne bevare en uhindret levering af læggekartofler til Sverige.

Hvis Danmarks status som beskyttede zone ophæves, kræves det, at der udtages jordprøver fra arealer med læggekartofler, som ønskes solgt til beskyttede zoner. En rekvi-
reret jordprøve for Rizomania koster ca. 540 kr. + timeløn for udtagning (414 kr./t), i alt 500-850 kr pr. ha. Salget af læggekartofler svarer til et areal på ca. 120 ha læggekartofler. Dog ved man ikke på forhånd, hvilke sorter og sorteringsstørrelser markedet ønsker, hvorfor man formentlig vil udtage jordprøver fra et betydeligt større areal svarende til 3-400 ha. Herved bliver udgiften til jordprøver 150.000 – 300.000 kr.

5.4.2.2. Spisekartofler

Sverige og Finland er de største markeder uden for landets grænser og der afsættes skønsmæssigt kartofler fra 1200 ha til en værdi af 40 mio. kr. til alene Sverige. Hovedparten af denne afsætning består af uvaskede kartofler fra Jylland, Sjælland og Fyn, samt mindre mængder fra Sjælland. Ca. 80% af de kartofler, der sælges til Sverige, er uvaskede.

Konsekvenserne af en ophævelse af den beskyttede zone vurderes forskellige, afhængigt af om der afsættes vaskede eller uvaskede kartofler.

For den del af eksporten af spisekartofler til Sverige som vaskes, vurderes en ophævelse af den beskyttede zone ikke at have betydning for afsætningen. Afsætning af uvaskede spisekartofler til Sverige sker for langt hovedpartens vedkommende som sorterede kartofler. Sortering vil i langt de fleste tilfælde sikre at kartoflerne indeholder <1% jord. Trods dette forhold er det branchens vurdering, at der i Sverige er præference for danske spisekartofler frem for kartofler fra Tyskland og Belgien, på grund af Danmarks status

som beskyttet zone. Erhvervet frygter at miste denne præference, hvis status ophæves og dermed tabe en væsentlig del af denne eksportmulighed.

5.4.3. Eksport

5.4.3.1. Læggekartofler

For Lolland-Falsters vedkommende afsættes hovedparten af produktionen til sydeuropæiske lande samt til eksport til Nordafrikanske lande. Kun en forsvindende del afsættes til steder, der kræver frihed for Rizomania. En ophævelse af status som beskyttet zone vil derfor kunne håndteres i denne del af landet.

For Sjællands og Fyns vedkommende vurderes der ligeledes at være en forsvindende lille afsætning af læggekartofler til lande, der kræver frihed for Rizomania. Erhvervet forventer en stigende produktion på Sjælland og Fyn på sigt. En usikkerhed på eksportmarkedet vedrørende krav i forhold til Rizomania kan ifølge branchens vurdering bremse denne udvikling.

5.4.3.2. Spisekartofler

Da der i altovervejende grad eksporteres vaskede eller sorterede spisekartofler, vurderes en ophævelse af den beskyttede zone lovgivningsmæssigt ikke at få større betydning for eksporten. Branchen frygter dog at svensk præference for import af danske spisekartofler frem for tyske og belgiske spisekartofler forsvinder, hvis status som beskyttede zone ophæves.

Hvis eksportmarkeder skulle stille krav til uvaskede kartofler, vil en ophævelse af den beskyttede zone for Fyn og Jylland kunne få stor betydning for eksporten.

For Sjællands vedkommende vurderes en ophævelse af den beskyttede zone i givet fald kun at ville få mindre betydning mens en ophævelse for Lolland-Falsters vedkommende ikke vil få afgørende betydning.

5.5. Planteskoleproduktionen og -afsætningen

Dansk Plantskoleejerforening/Dansk Erhvervsgartnerforening har vurderet situationen og finder overordnet, at der ikke vil være ekstraordinære gener forbundet med en ophævelse af den beskyttede zone i hele eller dele af landet.

5.5.1. Konsekvenser for branchen

Planteskolebranchen vurderer ikke, at der vil opstå særlige problemer for produktionen ved en omlægning eller ophævelse af den beskyttede zone.

5.5.2. Levering til beskyttede zoner

Der stilles ikke særlige krav til planteskoleplanter. Se dog nærmere om restriktioner for ejendomme angrebet af Rizomania under afsnit 6.1.5.

5.5.3. Eksport

I lyset af en række tredjelandes snarlige optagelse i EU vurderes der ikke at opstå særlige problemer på det øvrige eksportområde ved en omlægning eller ophævelse af den beskyttede zone.

Af de nye ansøgerlande til EU ønsker kun Litauen at blive beskyttet zone for Rizomania.

6. Betingelser i tilfælde af en opretholdelse af status som beskyttet zone i dele af landet

I dette afsnit redegøres der for de lovgivningsmæssige og administrative forhold og de konsekvenser, der vurderes at følge af disse forhold i tilfælde af opdeling af landet i en beskyttet henholdsvis ikke beskyttet zone for Rizomania.

Der tages i gennemgangen udgangspunkt i de forhold og interesser, der er redegjort for fra branchernes side (herunder om der er eksportinteresser m.v.). I de tilfælde, hvor de relevante brancher har vurderet konsekvenserne af forskellige grader af opdeling af landet, er disse vurderinger ligeledes inkorporeret under de relevante afsnit sammen med Plantedirektoratets vurderinger.

En skematisk fremstilling af krav til produktionen ved forskellige grader af dansk beskyttet zone status for Rizomania findes i bilag 4.

Det forudsættes i denne rapport, at det grundet de mange fund af Rizomania er nødvendigt at ophæve zonen for Lolland-Falster's vedkommende, således at restriktioner og overvågningsaktiviteter i dette lokalområde bortfalder.

En situation, hvor Sjælland igen vil kunne betragtes som frit for Rizomania, forudsætter en individuel løsning for to lokaliteter på Sjælland, hvor der for den ene lokalitets vedkommende skal konkluderes, at angrebet er udryddet i et enkelt væksthuse og for den anden lokalitets vedkommende skal en mark tages ud af drift eller lignende. Hertil er man ikke nået endnu.

I resten af landet er der ikke konstateret Rizomania.

En løsning, hvor dele af landet er beskyttet zone og andre dele af landet ikke er beskyttet zone mere vil udløse behov for information af offentligheden i lokalområdet omkring grænsedragningen samt en officiel kontrolindsats på et endnu ikke fastsat niveau. Ved kontrollen skal det blandt andet tilses, om nødvendige bestemmelser om rengøring af landbrugsmaskiner ved transport til den beskyttede zone efterleves tilfredsstillende. Der

kan forudses praktiske og administrative problemer med en fysisk tilrettelæggelse og finansiering af en tilfredsstillende kontrolindsats.

6.1. Betingelser inden for den beskyttede zone

Betingelserne inden for den resterende beskyttede zone i tilfælde af opgivelse af den beskyttede zone status i dele af landet vil være de samme, som kendes i den nugældende situation, hvor hele landet har status af beskyttet zone.

Ud fra de indhøstede erfaringer de senere år og i lyset af de krav, der stilles til beskyttede zoner er det dog Plantedirektoratets vurdering, at der vil være behov for en opstramning af krav til ikke mindst rengøring af maskiner, som anvendes på marker ved samdrift på de ejendomme, der måtte være inficeret med Rizomania og beliggende inden for grænserne af denne reducerede beskyttede zone. Et andet væsentligt element for opretholdelse af en permanent beskyttet zone status i et område er, at der i givet fald skal foretages en aktiv udryddelse eller effektiv varig inddæmning af angreb af Rizomania. Det vil medføre, at marker med påviste angreb skal udtages af omdriften eller på anden måde dyrkes, så spredning af Rizomania undgås. Endelig pålægges ejendommene fortsat krav i forhold til visse afgrøder.

Plantedirektoratets overvågning vil fortsat blive gennemført og eventuelle fund af Rizomania vil blive registreret inden for den beskyttede zone.

Der vil fortsat være krav om plantepas for bede-planter til plantning samt leverede partier af fabriksroer, rødbeder og andre beder til fabrik inden for og til den beskyttede zone.

I de følgende afsnit redegøres der nærmere for konsekvenserne for de relevante brancher ved fem forskellige løsningsmodeller for opdeling af landet i en beskyttet henholdsvis ikke beskyttet zone for Rizomania. I afsnit 7 redegøres der for situationen efter en ophævelse af den beskyttede zone for hele landets vedkommende.

6.1.1 Sukkerroeavlens og –afsætningen

a. Beskyttet zone: Bornholm, Vendsyssel, Mors og alle isolerede småøer som Anholt, Læsø og Samsø m.fl.

Det vurderes fra branchens side, at en zone i dette omfang kan fastholdes uden væsentlige gener for sukkerroedyrkingen og sukkerfabriksdriften, da der ikke er sukkerfabrikker eller sukkerroeproduktion i disse områder.

Da Sjælland ophører med at være beskyttet zone vil restriktioner for de to angrebne lokaliteter her bortfalde.

Der bliver et krav om, at alle maskiner og transportmateriel m.v. med aktiviteter i marker i begge zoner skal rengøres ved hver returnering fra den ubeskyttede zone til den beskyttede zone. Gælder for landbrug generelt.

b. Beskyttet zone: Nordlige del af Jylland (grænsedragning fra Århus til Esbjerg), Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone

Det vurderes fra branchens side, at en zone i dette omfang kan fastholdes uden væsentlige gener for sukkerroedyrkningen og sukkerfabriksdriften, da der ikke er sukkerfabrikker eller sukkerroeproduktion i disse områder.

Da Sjælland ophører med at være beskyttet zone vil restriktioner for de to angrebne lokaliteter her bortfalde.

Der bliver et krav om, at alle maskiner og transportmateriel m.v. med aktiviteter i marker i begge zoner skal rengøres ved hver returnering fra den ubeskyttede zone til den beskyttede zone. Gælder for landbrug generelt.

c. Beskyttet zone: Jylland, Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone (grænsedragning ved Lillebæltsbroen)

Med denne grænsedragning er der ingen sukkerfabrikker beliggende i en beskyttet zone. Assens sukkerfabrik vil modtage roer fra såvel den ikke beskyttede del af Danmark som den beskyttede zone (Sønderjylland).

Det vurderes fra branchens side, at en zone i dette omfang vil være forbundet med visse gener og omkostninger for sukkerroedyrkningen og sukkerfabriksdriften, da der i dele af området foregår sukkerroedyrkning.

De eventuelle omkostninger og gener for bedrifter inden for zonen samt relevante fabrikker med denne grænsedragning vedrører:

- risiko for omkostninger og gener som følge af restriktioner på ejendomme i den beskyttede zone, hvor Rizomania eventuelt bliver påvist. Pågældende marker udtages af landbrugsdrift eller dyrkes på en måde, så spredning af Rizomania undgås.
- et eventuelt behov for rengøring af transportmateriel i forbindelse med returnering fra en sukkerfabrik uden for den beskyttede zone. Det forudsættes at der med de afstande, der skal tilbagelægges inden Lillebæltsbroen ikke er behov for yderligere rengøringstiltag for materiel, der returnerer fra fabrik til den beskyttede zone, hvis adgangsvejene og leveringspladserne/ramperne på Assens Sukkerfabrik løbende fejes/spules og holdes rene for større mængder jord og rengøringsstandarder i øvrigt er på niveau med de øvrige sukkerfabrikker.
- Det er ikke i praksis muligt at rengøre kørebaner på sukkerfabrikken efter hver ekvipage. Derfor skal løsning af rengøringsbehov for transportmateriel suppleres på alle vogne med en indretning, der bevirker at al jord aflæsses i depoterne, således at jord på kørebaner undgås. Gælder i denne situation for Assens.
- umuliggørelse af levering af ubehandlet roegrønt fra Assens sukkerfabrik til bedrifter i den beskyttede zone
- Der bliver et krav om, at alle maskiner og transportmateriel m.v. med aktiviteter i marker i begge zoner skal rengøres ved hver returnering fra den ubeskyttede zone til den beskyttede zone. Gælder for landbrug generelt. (der er tillige en del samarbejdsfærdsel over den gamle Lillebæltsbro især vedrørende roeoptagning, roelevering / rense-læsemateriel).

Da Sjælland ophører med at være beskyttet zone vil restriktioner for de to angrebne lokaliteter her bortfalde.

d. Beskyttet zone: Fyn, Jylland, Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone (grænsedragning ved Storebæltsbroen)

Med denne grænsedragning er Assens sukkerfabrik fortsat beliggende i en beskyttet zone og vil modtage roer fra såvel den ikke beskyttede del af Danmark (Sjælland) som fra den beskyttede zone. Assens sukkerfabrik skal overholde en række krav til behandling eller bortskaffelse af jord og affald.

Det vurderes fra branchens side, at en zone i dette omfang vil være forbundet med store gener og omkostninger for sukkerroedyrkingen og sukkerfabriksdriften, da der i store dele af området foregår sukkerroedyrking.

Omkostningerne og generne for bedrifter inden for zonen med denne grænsedragning vedrører:

- risiko for omkostninger og gener som følge af restriktioner på ejendomme i den beskyttede zone, hvor Rizomania eventuelt bliver påvist. Pågældende marker udtages af landbrugsdrift eller dyrkes på en måde, så spredning af Rizomania undgås.
- behov for rengøring af transportmateriel i forbindelse med returnering fra Assens Sukkerfabrik inden for den beskyttede zone, for at Assens Sukkerfabrik kan modtage roer fra ikke beskyttet zone. Det forudsættes at der ikke er behov for yderligere rengøringstiltag for materiel, der returnerer fra fabrik til den beskyttede zone, hvis adgangsvejene og leveringspladserne/ramperne på Assens Sukkerfabrik løbende fejes/spules og holdes rene for større mængder jord og rengøringsstandarden i øvrigt er på niveau med de øvrige sukkerfabrikker.
-
- Det er ikke i praksis muligt at rengøre kørebaner på sukkerfabrikken efter hver ekvipage. Derfor skal løsning af rengøringsbehov for transportmateriel suppleres på alle vogne med en indretning, der bevirker at al jord aflæsses i depoterne, således at jord på kørebaner undgås. Gælder i denne situation for Assens.
- krav om behandling eller bortskaffelse af roegrønt fra Assens sukkerfabrik grundet modtagelse af roer fra den ikke-beskyttede del af Danmark et krav om, at maskiner m.v. fra maskinstationer og bedrifter beliggende udenfor eller med aktiviteter uden for den beskyttede zone skal rengøres inden arbejde på en ejendom i den beskyttede zone
- krav om fornyet miljøgodkendelse for fabrikken i Assens på grund af behov for deponering af roegrønt.
-
- uanset at sidstnævnte punkt måske kunne undgås vedrørende zonestatus med henvisning til, at der ikke aktuelt er konstateret Rizomania i området til Assens, vil konkrete fund af Rizomania i området til Assens gøre punktet gældende eller kræve omdirigering af pågældende roeleverancer til Nakskov eller Nykøbing. Det gælder uanset zonestatus for Sjælland
- Der bliver et krav om, at alle maskiner og transportmateriel m.v. med aktiviteter i marker i begge zoner skal rengøres ved hver returnering fra den ubeskyttede zone til den beskyttede zone. Gælder for landbrug generelt. I denne situation an-

tages det dog for at have mindre betydning. Men det gælder også alle eventuelle transporter af landbrugsmaskiner blandt andet via Tårs – Spodsbjerg.

Da Sjælland ophører med at være beskyttet zone vil restriktioner for de to angrebne lokaliteter her bortfalde.

e. Beskyttet zone: Sjælland, Møn, Fyn, Jylland, Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone (grænsedragning ved Farøbroen (højbroen) / Storstrømsbroen)

Det vurderes fra branchens side, at en zone i dette omfang vil være forbundet med visse gener og omkostninger for sukkerroedyrkingen og sukkerfabriksdriften, da der i store dele af området foregår sukkerroedyrking og da dele af produktionen leveres til fabrik uden for den beskyttede zone.

De eventuelle omkostninger og gener for bedrifter inden for zonen med denne grænsedragning vedrører:

- omkostninger og gener som følge af opretholdelse af visse restriktioner for de to sjællandske lokaliteter, hvor der er konstateret Rizomania. Mark udtages af landbrugsdrift eller dyrkes på en måde, så spredning af Rizomania undgås
- risiko for omkostninger og gener som følge af restriktioner på ejendomme i den beskyttede zone, hvor Rizomania eventuelt bliver påvist. Pågældende marker udtages af landbrugsdrift eller dyrkes på en måde, så spredning af Rizomania undgås
- et eventuelt behov for rengøring af transportmateriel i forbindelse med returnering fra en sukkerfabrik uden for den beskyttede zone til en beskyttet zone. Det forudsættes at der med de afstande, der skal tilbagelægges inden Farø / Storstrømsbroen ikke er behov for yderligere rengøringstiltag for materiel, der returnerer fra fabrik til den beskyttede zone, hvis adgangsvejene og leveringspladserne/ramperne på Nykøbing F. og Nakskov løbende fejles/spules og holdes rene for større mængder jord og rengøringsstandarder i øvrigt er på niveau med de øvrige sukkerfabrikker
- Det er ikke i praksis muligt at rengøre kørebaner på sukkerfabrikken efter hver ekvipage. Derfor skal løsning af rengøringsbehov for transportmateriel suppleres på alle vogne med en indretning, der bevirker at al jord aflæsses i depoterne, således at jord på kørebaner undgås. (gælder i denne situation alle vogne, der leverer roer fra ubeskyttet zone til Nakskov)
- umuliggørelse af eventuel levering af ubehandlet roegrønt fra Nykøbing F. og Nakskov sukkerfabrik til bedrifter i den beskyttede zone
- Der bliver et krav om, at alle maskiner og transportmateriel m.v. med aktiviteter i marker i begge zoner skal rengøres ved hver returnering fra den ubeskyttede zone til den beskyttede zone. Gælder for landbrug generelt. Det gælder blandt andet alle eventuelle transporter af landbrugsmaskiner over Storstrømsbroen samt via Tårs – Spodsbjerg.
- vedrørende Fyn vil konkrete fund af rizomania i området til Assens gøre nedestående punkt gældende eller kræve omdirigering af pågældende roeleverancer til Nakskov eller Nykøbing F.
- krav om fornyet miljøgodkendelse for fabrikken i Assens på grund af behov for deponering af roegrønt

6.1.2 Rødbedeavlens og-afsætningen

Branchens vurdering er generelt, at der ikke vil opstå særlige problemer for produktionen ved en omlægning eller ophævelse af den beskyttede zone. Der er ingen erhvervs-mæssig produktion af rødbeder på Lolland-Falster. På Sjælland er der produktion til Beauvais i Svinninge samt lejlighedsvis til fabrikken på Samsø. På Samsø samt i Østjylland er der produktion til fabrikken på Samsø.

Et konkret fund af Rizomania vil betyde hel eller delvis destruktion af rødbedeavlens på den pågældende ejendom. Et konkret fund pålægger den enkelte ejendom med restriktioner for afgrøder og rengøring af maskiner. En forudsætning for denne vurdering er dog, at der iværksættes en oplysningskampagne overfor rødbedeavlere, så f.eks maskinsamarbejde med sukeroedyrkere undgås.

a. Beskyttet zone: Bornholm, Vendsyssel, Mors og alle isolerede småøer som Anholt, Læsø og Samsø m.fl.

Med denne grænsedragning vil den ene rødbedeforarbejdende virksomhed ligge i den beskyttede zone (Samsø) og den anden vil ligge uden for (Sjælland). Fabrikken på Samsø vil tilsyneladende lejlighedsvis modtage rødbeder fra såvel den ikke beskyttede del af Danmark (Sjælland og Jylland) som den beskyttede zone (Samsø).

De eventuelle omkostninger og gener for bedrifter inden for zonen med denne grænsedragning vedrører:

- et krav om, at leveringspladserne/ramperne på fabrikken på Samsø løbende fejles/spules og holdes rene for jord og rengøringsstandarder i øvrigt er høj. Dette vil være en forudsætning for at kunne modtage rødbeder fra den ikke beskyttede del af Danmark, da alle køretøjer ellers skal rengøres inden de forlader fabrikken og kører direkte ud i en beskyttet zone (Samsø)
- officielt godkendte faciliteter på fabrikken på Samsø til bortskaffelse af affald, hvis der modtages rødbeder med over 1 % jord fra den ikke beskyttede zone
- formodentligt krav om fornyet miljøgodkendelse af fabrik i henhold til ovenstående
- investering i faciliteter i forbindelse med ovenstående
- et krav om, at maskiner m.v. fra maskinstationer og bedrifter beliggende udenfor eller med aktiviteter uden for den beskyttede zone skal rengøres inden arbejde på en ejendom i den beskyttede zone.

b. Beskyttet zone: Den nordlige del af Jylland (grænsedragning fra Århus til Esbjerg) Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone

Samme forhold som omtalt under punkt a ovenfor.

c. Beskyttet zone: Jylland, Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone (grænsedragning ved Lillebæltsbroen)

Samme forhold som omtalt under punkt a ovenfor.

d. Beskyttet zone: Fyn, Jylland, Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone (grænsedragning ved Storebæltsbroen)

Samme forhold som omtalt under punkt a ovenfor.

e. Beskyttet zone: Sjælland, Møn, Fyn, Jylland, Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone (grænsedragning ved Farøbroen (højbroen)/Storstrømsbroen)

Med denne grænsedragning vil begge rødbedeforarbejdende virksomhed ligge i den beskyttede zone. Det samme gælder produktionsarealerne. Der vil derfor ikke opstå nye situationer for rødbedeavl og –afsætningen med denne grænsedragning.

6.1.3 Andre grønsager

I mindre omfang leveres der i praksis grønsager med over 1 pct. jord til lande, der er beskyttet zone for Rizomania. Det drejer sig bl.a om gulerødder, som leveres i containere fra Lammefjorden til Sverige.

Formelt set må sendinger til og i beskyttede zoner af følgende rodfrugter: ”Andre planter af *Beta L.* end dem, der er bestemt til udplantning og foderbrug, samt planter af *Allium porrum L.*, *Apium L.*, *Brassica napus L.*, *Brassica rapa L.*, *Daucus L.*, dog ikke planter til udplantning” ikke indeholde over 1 vægtprocent jord, med mindre de er bestemt til forarbejdning på steder med officielt godkendte faciliteter til bortskaffelse af affald som sikrer, at der ikke er nogen risiko for spredning af Rizomania.

6.1.4 Frøavl og -afsætningen

Fra branchens side er vurderingen, som nævnt under afsnit 5, at den frøproduktion, der konkret kan blive berørt af en omlægning af den beskyttede zone, omfatter arterne

- bladbede, hvor der avles ca. 50 ha., primært i kystegnene på Sjælland og Fyn samt småøer
- rødbede, hvor der avles ca. 5 ha. med basisfrø
- spinat, hvor der avles ca. 3.400 ha., fordelt over hele landet. Spinatfrøproduktionen skal fortsat kunne fordeles over hele landet grundet behovet for at sikre imod krydsbestøvning mellem sorterne

Herudover omfatter beskyttet zone -bestemmelserne i EU frø af øvrige arter af *Beta vulgaris*, herunder ikke mindst sukker- og foderroefrø.

Det skal bemærkes, at der er ikke særlige krav til spinatfrødyrkning i beskyttet zone bestemmelserne.

Ved en opdeling af landet i en beskyttet og ikke-beskyttet del vil der i forhold til de nu-gældende regler ikke opstå nye produktionsforhold eller begrænsninger af afsætningsmuligheder for de producenter og virksomheder, der befinder sig inden for den beskyttede zone.

De eventuelle omkostninger og gener for bedrifter inden for zonen vedrører:

- restriktioner i tilfælde af ønsker om produktion af *Beta*- og spinatfrø på en ejendom, hvor der måtte blive konstateret Rizomania. Her må der kun finde dyrkning af tolerante roesorter sted. Øvrig bedefrø- og spinatfrøavl vil kun være mulig på særlige betingelser, herunder forudgående jordprøveundersøgelser for Rizomania på dyrkningsarealerne.

6.1.5 Kartoffelavl og -afsætningen

Ved en opdeling af landet i en beskyttet og ikke-beskyttet del vil der i forhold til de nugældende regler ikke opstå nye forhold eller begrænsninger af afsætningsmuligheder for de producenter og virksomheder, der befinder sig inden for den beskyttede zone.

For bedrifter med produktionsarealerne beliggende inden for den beskyttede zone vil der fortsat kunne leveres såvel uvaskede som vaskede lægge- og spisekartofler til andre beskyttede zoner og resten af landet såvel som resten af EU. Spisekartoffelpartier må dog max. indeholde 1% jord ved levering inden for eller til en beskyttet zone, hvis ikke de er bestemt til forarbejdning på steder med officielt godkendte faciliteter til bortskaffelse af affald som sikrer, at der ikke er risiko for spredning af Rizomania.

Eksportbetingelserne for virksomheder inden for den beskyttede zone vil ligeledes være uændrede og som hidtil afhænge af modtagerlandenes krav.

De eventuelle omkostninger og gener for bedrifter inden for zonen vedrører:

- restriktioner i tilfælde af ønske om produktion af læggekartofler på en ejendom, hvor der måtte blive konstateret Rizomania. Her må der kun finde dyrkning sted på dyrkningsarealer, hvor der forudgående er gennemført jordprøveundersøgelser for Rizomania.

6.1.6 Planteskoleproduktionen og -afsætningen

Ved en opdeling af landet i en beskyttet og ikke-beskyttet del vil der i forhold til de nugældende regler ikke opstå nye forhold eller begrænsninger af afsætningsmuligheder for de producenter og virksomheder, der befinder sig inden for den beskyttede zone.

De eventuelle omkostninger og gener for bedrifter inden for zonen vedrører:

- for ejendomme, hvor Rizomania eventuelt påvises, vil der med de nugældende restriktioner for angrebne ejendomme skulle gennemføres jordprøveundersøgelser forud for produktion af planteskoleplanter til den beskyttede del af Danmark samt andre beskyttede zoner. Alternativt skal planterne vaskes fri for jord. Dette krav, som ikke umiddelbart fremgår af bekendtgørelse om Rhizomania, har det endnu ikke været aktuelt at praktisere. Kravet skal i givet fald ses i sammenhæng med det overordnede princip om, at Rizomaniens udbredelse med blandt andet vedhængende jord på planter skal forhindres i en beskyttet zone. Et tilsvarende krav vil blive stillet i forbindelse med stikløgavl, blomsterløgavl o. lign.

6.2. Betingelser uden for den beskyttede zone

I de følgende afsnit redegøres nærmere for konsekvenserne for de relevante brancher af ikke mere at befinde sig i en beskyttet zone ved fire forskellige løsningsmodeller for opdeling af landet i en beskyttet henholdsvis ikke beskyttet zone for Rizomania.

Krav til udtagne arealer og pålæg på ejendomme med marker med angreb af Rizomania ophører.

Plantedirektoratets overvågning ophører.

Der stilles krav til afgrøder, der skal transporteres til eller igennem beskyttet zone.

Der stilles krav til rengøring af materiel og maskiner, der uanset ejerforhold – landbrug, maskinstationer, speditører, maskinfabrikanter, maskinforhandlere m.v. skal transporteres fra mark i ubeskyttet zone til mark i beskyttet zone.

6.2.1 Sukkerroeavlens og -afsætningen

a. Beskyttet zone: Bornholm, Vendsyssel, Mors og alle isolerede småøer som Anholt, Læsø og Samsø m.fl.

For roebranchens vedkommende vil denne løsning betyde, at så godt som alle avlere af fabriksroer vil befinde sig uden for den beskyttede zone. Alle restriktioner og al form for overvågning i fabriksroeavlens og sukkerfabrikdriften vil derfor i det store hele ophøre. Der forventes ikke gener eller omkostninger for branchen ved denne løsning.

Da Sjælland ophører med at være beskyttet zone vil restriktioner for de to angrebne lokaliteter her bortfalde.

Der bliver et krav om, at alle maskiner og transportmateriel m.v. med aktiviteter i marker i begge zoner skal rengøres ved hver returnering fra den ubeskyttede zone til den beskyttede zone. Gælder for landbrug generelt.

b. Beskyttet zone: Nordlige del af Jylland (grænsedragning fra Århus til Esbjerg), Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone

For roebranchens vedkommende vil denne løsning betyde, at så godt som alle avlere af fabriksroer vil befinde sig uden for den beskyttede zone. Alle restriktioner og al form for overvågning i fabriksroeavlens og sukkerfabrikdriften vil derfor i det store hele ophøre. Der forventes ikke gener eller omkostninger for branchen ved denne løsning.

Da Sjælland ophører med at være beskyttet zone vil restriktioner for de to angrebne lokaliteter her bortfalde.

Der bliver et krav om, at alle maskiner og transportmateriel m.v. med aktiviteter i marker i begge zoner skal rengøres ved hver returnering fra den ubeskyttede zone til den beskyttede zone. Gælder for landbrug generelt..

c. Beskyttet zone: Jylland, Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone (grænsedragning ved Lillebæltsbroen)

Med denne grænsedragning er alle tre sukkerfabrikker beliggende uden for den beskyttede zone. Assens sukkerfabrik vil modtage roer fra såvel den ikke beskyttede del af Danmark som den beskyttede zone (Sønderjylland).

Det vurderes fra branchens side, at en zone i dette omfang vil være forbundet med visse gener og omkostninger for sukkerroedyrkingen og sukkerfabriksdriften, da der i dele af området foregår sukkerroedyrking.

De eventuelle omkostninger og gener for bedrifter/fabrikker uden for zonen med denne grænsedragning vedrører:

- et eventuelt behov for rengøring af transportmateriel i forbindelse med returnering fra en sukkerfabrik uden for den beskyttede zone. Det forudsættes at der med de afstande, der skal tilbagelægges inden Lillebæltsbroen ikke er behov for yderligere rengøringstiltag for materiel, der returneres fra fabrik til den beskyttede zone, hvis adgangsvejene og leveringspladserne/ramperne på Assens Sukkerfabrik løbende fejes/spules og holdes rene for større mængder jord og rengøringsstandarder i øvrigt er på niveau med de øvrige sukkerfabrikker.
- Det er ikke i praksis muligt at rengøre kørebaner på sukkerfabrikken efter hver ekvipage. Derfor skal løsning af rengøringsbehov for transportmateriel suppleres på alle vogne med en indretning, der bevirker at al jord aflæsses i depoterne, således at jord på kørebaner undgås. Gælder i denne situation for Assens.
- umuliggørelse af levering af ubehandlet roegrønt fra Assens sukkerfabrik til bedrifter i den beskyttede zone
- Der bliver et krav om, at alle maskiner og transportmateriel m.v. med aktiviteter i marker i begge zoner skal rengøres ved hver returnering fra den ubeskyttede zone til den beskyttede zone. Gælder for landbrug generelt. (der er tillige en del samarbejdsfærdsel over den gamle Lillebæltsbro især vedrørende roeoptykning, roelevering / rense-læsemateriel)
-

Da Sjælland ophører med at være beskyttet zone vil restriktioner for de to angrebne lokaliteter her bortfalde.

d. Beskyttet zone: Fyn, Jylland, Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone (grænsedragning ved Storebæltsbroen)

Med denne grænsedragning er alene Assens sukkerfabrik fortsat beliggende i en beskyttet zone og fabrikken vil modtage roer fra såvel den ikke beskyttede del af Danmark (Sjælland) som fra den beskyttede zone. Assens sukkerfabrik skal overholde en række krav til behandling eller bortskaffelse af jord og affald.

Det vurderes fra branchens side, at en zone i dette omfang vil være forbundet med store gener og omkostninger for sukkerroedyrkingen i området da der i store dele af området foregår sukkerroedyrking. Også sukkerfabriksdriften på fabrikken, som skal håndtere roer fra begge områder, vurderes at vil være forbundet med store gener og omkostninger.

Omkostningerne og generne for bedrifter/fabrikker uden for zonen med denne grænsedragning vedrører:

- krav om sikring imod spild af roer og jord ved transport af fabriksroer fra en ikke beskyttet del af Danmark (Sjælland) igennem den beskyttede zone Fyn til Assens Sukkerfabrik. Lad på transporterne skal dækkes til med net eller presenning. Såfremt det i forvejen er tilfældet, må problemet dog antages at være marginalt.
- Det er ikke i praksis muligt at rengøre kørebaner på sukkerfabrikken efter hver ekvipage. Derfor skal løsning af rengøringsbehov for transportmateriel suppleres på alle vogne med en indretning, der bevirker at al jord aflæsses i depoterne, således at jord på kørebaner undgås. Gælder i denne situation for roeleveringsmateriel til Assens Sukkerfabrik.
- Der bliver et krav om, at alle maskiner og transportmateriel m.v. med aktiviteter i marker i begge zoner skal rengøres ved hver returnering fra den ubeskyttede zone til den beskyttede zone. Gælder for landbrug generelt. I denne situation antages det dog for at have mindre betydning. Men det også gælder alle eventuelle transporter af landbrugsmaskiner blandt andet via Tårs – Spodsbjerg.

Da Sjælland ophører med at være beskyttet zone vil restriktioner for de to angrebne lokaliteter her bortfalde.

e. Beskyttet zone: Sjælland, Møn, Fyn, Jylland, Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone (grænsedragning ved Farøbroen (højbroen)/Storstrømsbroen)

Det vurderes fra branchens side, at en zone i dette omfang vil være forbundet med visse gener og omkostninger for sukkerroedyrkingen og sukkerfabriksdriften, da der i store dele af området foregår sukkerroedyrking og da dele af produktionen fra Sjælland leveres til fabrik uden for den beskyttede zone (Nykøbing F. og Nakskov).

De eventuelle omkostninger og gener for bedrifter/fabrikker uden for zonen med denne grænsedragning vedrører:

- et eventuelt behov for rengøring af transportmateriel i forbindelse med returnering fra en sukkerfabrik uden for den beskyttede zone til beskyttet zone. Det forudsættes at der med de afstande, der skal tilbagelægges inden Farø / Storstrømsbroen ikke er behov for yderligere rengøringstiltag for materiel, der returnerer fra fabrik til den beskyttede zone, hvis adgangsvejene og leveringspladserne/ramperne på Nykøbing F. og Nakskov løbende fejes/spules og holdes rene for større mængder jord og rengøringsstandarder i øvrigt er på niveau med de øvrige sukkerfabrikker.
- Det er ikke i praksis muligt at rengøre kørebaner på sukkerfabrikken efter hver ekvipage. Derfor skal løsning af rengøringsbehov for transportmateriel suppleres på alle vogne med en indretning, der bevirker at al jord aflæsses i depoterne, således at jord på kørebaner undgås. (gælder i denne situation alle vogne, der leverer roer fra ubeskyttet zone til Nakskov)
- Der bliver et krav om, at alle maskiner og transportmateriel m.v. med aktiviteter i marker i begge zoner skal rengøres ved hver returnering fra den ubeskyttede zone til den beskyttede zone. Gælder for landbrug generelt. Det gælder blandt andet alle eventuelle transporter af landbrugsmaskiner over Storestrømsbroen samt via Tårs – Spodsbjerg.

6.2.2 Rødbedeavlens og-afsætningen

Vedrørende branchens generelle vurderinger, se afsnit 5 og 6.1.2.

a. Beskyttet zone: Bornholm, Vendsyssel, Mors og alle isolerede småøer som Anholt, Læsø og Samsø m.fl.

Med denne grænsedragning vil den ene rødbedeforarbejdende virksomhed ligge i den beskyttede zone (Samsø) og den anden vil ligge uden for (Sjælland). Fabrikken på Samsø vil tilsyneladende lejlighedsvis modtage rødbeder fra såvel den ikke beskyttede del af Danmark (Sjælland og Jylland) som den beskyttede zone (Samsø).

De eventuelle omkostninger og gener for bedrifter uden for zonen med denne grænsedragning vedrører:

- Sikring af, at der maksimalt er 1 % jord med rødbeder til fabrikken på Samsø, med mindre denne får officielt godkendte faciliteter til bortskaffelse af affald
- et krav om, at maskiner m.v. fra maskinstationer og bedrifter beliggende udenfor eller med aktiviteter uden for den beskyttede zone skal rengøres inden arbejde på en ejendom i den beskyttede zone

b. Beskyttet zone: Nordlige del af Jylland (grænsedragning fra Århus til Esbjerg), Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone

Samme forhold som omtalt under punkt a ovenfor.

c. Beskyttet zone: Jylland, Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone (grænsedragning ved Lillebæltsbroen)

Samme forhold som omtalt under punkt a ovenfor.

d. Beskyttet zone: Fyn, Jylland, Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone (grænsedragning ved Storebæltsbroen)

Samme forhold som omtalt under punkt a ovenfor.

e. Beskyttet zone: Sjælland, Møn, Fyn, Jylland, Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone (grænsedragning ved Farøbroen (højbroen)/Storstrømsbroen)

Med denne grænsedragning vil begge rødbedeforarbejdende virksomheder ligge i den beskyttede zone. Det samme gælder produktionsarealerne. Der vil derfor ikke opstå nye situationer for rødbedeavlens og –afsætningen med denne grænsedragning.

6.2.3 Andre grønsager

I mindre omfang leveres der grønsager med over 1 pct. jord til lande, der er beskyttet zone for Rizomania. Det drejer sig bl.a om gulerødder, som leveres i containere fra Lammefjorden til Sverige.

Formelt set må sendinger til og i beskyttede zoner af følgende rodfrugter: ”Andre planter af *Beta* L. end dem, der er bestemt til udplantning og foderbrug, samt planter af *Allium porrum* L., *Apium* L., *Brassica napus* L., *Brassica rapa* L., *Daucus* L., dog ikke planter til udplantning” ikke indeholde over 1 vægtprocent jord, med mindre de er bestemt til forarbejdning på steder med officielt godkendte faciliteter til bortskaffelse af affald som sikrer, at der ikke er nogen risiko for spredning af Rizomania.

6.2.4 Frøavl og -afsætningen

Vedrørende branchens generelle vurderinger, se afsnit 5 og 6.1.3.

Med en grænsedragning vurderes der eventuelt at kunne opstå begrænsede gener og omkostninger for bedrifter uden for den beskyttede zone i forhold til frøafsætningen.

I givet fald kan det dreje sig om følgende krav:

- foder- og sukkerroefrø, som ønskes leveret til den beskyttede del af landet og andre beskyttede zoner, skal være af EF-kategorien ”basisfrø” eller ”certificeret frø” og opfylde særlige krav. Alternativt skal det være ”frø, der ikke er endeligt certificeret” og opfylde særlige krav.
- grønsagsfrø af *Beta vulgaris*, som ønskes leveret til den beskyttede del af landet og andre beskyttede zoner, skal opfylde krav om max. 0,5 vægt-% affald eller, hvis det er uforarbejdede frø, være emballeret på sådan en måde at risikoen for spredning af Rizomania elimineres. Desuden skal det være bestemt for forarbejdning på en virksomhed med officielt godkendt bortskaffelse af affald til sikring imod spredning af Rizomania.

6.2.5 Kartoffelavl og -afsætningen

For læggekartoflernes vedkommende vil der opstå ekstra krav for de dele af produktionen, som skal afsættes til markeder med krav om frihed for Rizomania. Der vil også opstå behov for at avlerne i en række tilfælde skal have trykt nye plantepas til læggekartoffelmærkning (uden fortrykt beskyttet zone feltoplysninger).

Med en grænsedragning vurderes der at kunne opstå følgende gener og omkostninger for bedrifter uden for den beskyttede zone i forhold til læggekartoffelafsætningen:

- krav om jordprøveundersøgelse og dermed konstatering af frihed for Rizomania på dyrkningsstedet (alternativt vask af læggekartoflerne) forud for den avl, der ønskes afsat til den beskyttede del af Danmark samt andre beskyttede zoner og lande med frihedskrav til Rizomania. Det vurderes primært at ville dreje sig om jyske (m.u.a. Nordjylland) avlers afsætning samt sjællandske og fynske avlers afsætning til den beskyttede del af Danmark
- umuligt at afsætte til eventuelle lande, der måtte kræve, at avlen er produceret i et område, hvor Rizomania vides ikke at forekomme. Plantedirektoratet er ikke vidende om aktuelle krav af den karakter.

For spisekartoflernes vedkommende vurderes der med en grænsedragning ikke at opstå væsentlige gener og omkostninger for bedrifter uden for den beskyttede zone i forhold til afsætningen. Følgende krav skal opfyldes:

- sikring af, at der maksimalt er 1 % jord med spisekartoffelpartier, der ønskes afsat til den beskyttede del af Danmark samt andre beskyttede zoner, med mindre leveringen foregår til en forarbejdningsvirksomhed med officielt godkendte faciliteter til bortskaffelse af affald.

Dette krav om maksimalt 1% jord vurderes i altovervejende grad at kunne efterleves, enten i form af vask eller anden håndtering til reduktion af vedhængende jord på knoldene. Kun i eventuelle tilfælde, hvor et eksportmarked måtte kræve, at avlen er produceret i et område, hvor Rizomania vides ikke at forekomme, kan eksporten umuliggøres af et ophør af den beskyttede zone. Plantedirektoratet er ikke vidende om aktuelle krav af den karakter.

6.2.6 Planteskoleproduktionen og -afsætningen

Der vurderes ikke at opstå gener og ekstra omkostninger for bedrifter uden for den beskyttede zone i forbindelse med en omlægning af den beskyttede zone.

6.3. Betingelser for bedrifter med aktiviteter både indenfor og udenfor den beskyttede zone

I tilfælde af valg af en løsning, hvor den beskyttede zone opgives i en del af landet, men ønskes fastholdes i en anden, vil der opstå en situation, hvor alle ejendomme beliggende i det ikke beskyttede område formelt set vil blive kategoriseret som "muligt angrebne", idet de er beliggende indenfor et angrebet område, hvor individuelle undersøgelser af ejendomme er ophørt grundet ophøret af den beskyttede zone. Dette får konsekvenser for ejendomme med samdrift eller maskinstationsdrift m.v. med andre ejendomme hen over grænsen imellem den beskyttede og ikke beskyttede del af landet.

De umiddelbare konsekvenser for bedrifter med samdrift hen over en grænse imellem en beskyttet og ikke beskyttet del af Danmark er, at:

Fra den ikke beskyttede zone:

- maskiner og redskaber skal rengøres grundigt for jord og planterester inden anvendelse inden for den beskyttede zone
- afgrøder, der leveres til den beskyttede zone, samt evt. transportmateriel, skal opfylde de særlige krav, der gælder inden for den beskyttede zone

Fra den beskyttede zone:

- ingen særlige krav, men krav om overholdelse af ovenstående krav i forbindelse med returnering i relevant omfang vendt returnering til den beskyttede zone

Der henvises i øvrigt til afsnit 6.1 og 6.2 for en nærmere beskrivelse af forholdene i de to typer områder.

6.3.1 Situationen for jordbruget generelt ved de forskellige løsningsmodeller for zoneinddeling

a. Beskyttet zone: Bornholm, Vendsyssel, Mors og alle isolerede småøer som Anholt, Læsø og Samsø m.fl.

Der stilles krav til afgrøder, der skal transporteres til eller igennem beskyttet zone.

Der stilles krav til rengøring af materiel og maskiner, der uanset ejerforhold – landbrug, maskinstationer, speditører, maskinfabrikanter, maskinforhandlere m.v. skal transporteres fra mark i ubeskyttet zone til mark i beskyttet zone.

Det må antages, at der er nogen transport omfattet af restriktioner. Omfanget kendes ikke præcist. Løsningen er forbundet problemer (se rødbeder til Samsø) med oplysnings- og kontrolarbejde.

b. Beskyttet zone: Nordlige del af Jylland (grænsedragning fra Århus til Esbjerg), Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone

Der stilles krav til afgrøder, der skal transporteres til eller igennem beskyttet zone.

Der stilles krav til rengøring af materiel og maskiner, der uanset ejerforhold – landbrug, maskinstationer, speditører, maskinfabrikanter, maskinforhandlere m.v. skal transporteres fra mark i ubeskyttet zone til mark i beskyttet zone.

Det må antages, at der er megen transport omfattet af restriktioner. Omfanget kendes ikke. Løsningen er forbundet med omfattende problemer, oplysnings- og kontrolarbejde. Løsningen anses ikke for realisabel.

c. Beskyttet zone: Jylland, Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone (grænsedragning ved Lillebæltsbroen)

Der stilles krav til afgrøder, der skal transporteres til eller igennem beskyttet zone.

Der stilles krav til rengøring af materiel og maskiner, der uanset ejerforhold – landbrug, maskinstationer, speditører, maskinfabrikanter, maskinforhandlere m.v. skal transporteres fra mark i ubeskyttet zone til mark i beskyttet zone.

Det må antages, at der er nogen transport omfattet af restriktioner. Omfanget kendes ikke. Løsningen er forbundet med problemer, oplysnings- og kontrolarbejde.

d. Beskyttet zone: Fyn, Jylland, Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone (grænsedragning ved Storebæltsbroen)

Der stilles krav til afgrøder, der skal transporteres til eller igennem beskyttet zone.

Der stilles krav til rengøring af materiel og maskiner, der uanset ejerforhold – landbrug, maskinstationer, speditører, maskinfabrikanter, maskinforhandlere m.v. skal transporteres fra mark i ubeskyttet zone til mark i beskyttet zone.

Det må antages, at der er transport omfattet af restriktioner ikke alene over Storebæltsbroen, men blandt andet via Tårs - Spodsbjerg. Omfanget kendes ikke. Løsningen må antages forbundet med nogle problemer, oplysnings- og kontrolarbejde.

e. Beskyttet zone: Sjælland, Møn, Fyn, Jylland, Bornholm, Samsø og en række øvrige småøer fortsat beskyttet zone (grænsedragning ved Farøbroen (højbroen) / Storstrømsbroen)

Der stilles krav til afgrøder, der skal transporteres til eller igennem beskyttet zone.

Der stilles krav til rengøring af materiel og maskiner, der uanset ejerforhold – landbrug, maskinstationer, speditører, maskinfabrikanter, maskinforhandlere m.v. skal transporteres fra mark i ubeskyttet zone til mark i beskyttet zone.

Det må antages, at der er transport omfattet af restriktioner ikke alene over Storstrømsbroen, men blandt andet via Tårs - Spodsbjerg. Omfanget kendes ikke præcist, men det vides at omfatte blandt andet rengøring af konserverfabrikken Ardo's ærteholdere, når disse kører fra Falster til Sjælland, og som følge af krav til rengøring produktionsreduktion af konserverarter på en dag samt ca. 50 ha reduktion i areal, foruden problemer vedrørende virksomhedens håndtering af løgaffald. Tillige vides, at mindst 2 maskinstationer aktuelt arbejder på begge sider af Storstrømmen med mejetærsker, halmpresser, gylleudlægger og roeoptagning samt at et maskinfællesskab ligeledes arbejder på begge sider. Omkostningerne anslås til at overstige 1 mio. kr., Ardo's tab indregnet. Løsningen er forbundet med problemer, oplysnings- og kontrolarbejde.

7. Betingelser i tilfælde af en ophævelse af den beskyttede zone for Rizomania i Danmark

I tilfælde af valg af en ophævelse af den beskyttede zone for hele Danmark vil al form for offentlig overvågning for Rizomania ophøre, såvel i fabriksroeavl og sukkerfabriksdriften som i andre relevante produktioner af værtsplanter. Alle restriktioner, som aktuelt er pålagt angrebne ejendomme, vil ligeledes blive ophævet.

I forhold til den internationale handel med planter og planteprodukter, herunder frø og kartofler, vil der ikke ved udstedelse af plantesundhedscertifikater kunne attesteres, at produktet er danskavlet i et "område, der vides at være fri for Rizomania". Hvis der officielt udtages jordprøver til undersøgelse for tilstedeværelse af Rizomania på dyrkningsarealer og arealerne efter denne undersøgelse findes fri for Rizomania, kan der udstedes plantepas henholdsvis plantesundhedscertifikater, til dokumentation for overholdelse af kravene om frihed for Rizomania på dyrkningsstedet, til beskyttede zoner eller eksportmarkeder.

7.1 Sukkerroeavlens og -afsætningen

Den offentlige overvågning for Rizomania ophører i fabriksroeavlens og sukkerfabrikdriften.

Alle restriktioner, som aktuelt er pålagt angrebne ejendomme, vil blive ophævet.

7.2 Rødbedeavlens og -afsætningen

Den offentlige overvågning for Rizomania ophører i rødbedeavlens og fabriksdriften.

7.3 Frøavlens og -afsætningen

Særlige krav til spinatfrøproduktion på ejendomme angrebet af Rizomania ophører.

I forhold til den internationale handel med frø vil der ikke ved udstedelse af plantesundhedscertifikater kunne attesteres, at produktet er danskavlet i et "område, der vides at være fri for rizomania". Hvis der officielt gennemføres avlskontrol af frømarker og arealerne efter denne undersøgelse findes fri for Rizomania, kan der udstedes plantesundhedscertifikater, til dokumentation for overholdelse af kravene om frihed for symptomer på rizomania på dyrkningsstedet, til relevante eksportmarkeder.

7.4 Kartoffelavlens og -afsætningen

Særlige krav til læggekartoffelproduktion på ejendomme angrebet af Rizomania ophører.

I forhold til den internationale handel med kartofler vil der ikke ved udstedelse af plantesundhedscertifikater kunne attesteres, at produktet er danskavlet i et "område, der vides at være fri for Rizomania". Hvis der officielt udtages jordprøver til undersøgelse for tilstedeværelse af Rizomania på dyrkningsarealer og arealerne efter denne undersøgelse findes fri for Rizomania, kan der udstedes plantepas henholdsvis plantesundhedscertifikater, til dokumentation for overholdelse af kravene om frihed for Rizomania på dyrkningsstedet, til beskyttede zoner eller eksportmarkeder.

7.5 Planteskoleproduktionen og -afsætningen

Særlige krav til planteskoleplanteproduktion på ejendomme angrebet af Rizomania ophører.

8. Konklusioner. Forslag til omlægning af den beskyttede zone for Rizomania i Danmark

I lyset af de efterhånden mange fund af Rizomania på Lolland over de seneste tre år samt senest også på Falster er det Plantedirektoratets vurdering, at en opretholdelse af den beskyttede zone status i dette område af landet ikke vil være muligt, da angrebene har nået et omfang og er i en udvikling, der er i strid med betingelserne for beskyttede zoner i den gældende EU-lovgivning.

8.1 Ophævelse af den beskyttede zone for hele landet

En ophævelse af den beskyttede zone for DK som helhed vil administrativt være mest enkelt og frigøre administrative ressourcer. Det vil fjerne krav til planter og produkter samt til rengøring af maskiner og materiel, der forpligtende krydser zonegrænsen. Opfyldelse af krav kræver kendskab til og synlighed af zonegrænsen. Der er aktuelt ikke indsat et kontrolapparat til at påse om kravene overholdes.

En ophævelse som helhed vil endvidere frigøre kræfter fra fokus på regelsæt til fokus på den faglige indsats, der for bl.a. sukkerbranche og rødbedebranche må anses som mere relevant, fordi den beskyttede zone ikke længere kan anses som tilstrækkelig effektiv til at forhindre smittespredning af Rizomania.

For roedyrkning og sukkerfabriksdrift er det en fordel med en ophævelse af zonestatus for DK som helhed.

For rødbedebranchen er det væsentligst de facto at forhindre en smitte på avlernes arealer samt at søge mulighed for at forædle tolerante sorter. En følt gene kan dog aktuelt være, at Plantedirektoratets overvågning ophører og at den om nødvendigt skal gennemføres af branchen selv.

For frøbranchen forudses kun små eventuelle gener af en ophævelse. En følt gene af en ophævelse for hele landet kan dog blive, at branchen i en række tilfælde må acceptere en minimal indskrænkning i afsætningsmulighederne.

For kartoffelbranchen kan en følt gene være behovet for officiel udtagning og undersøgelse af jordprøver fra avlsarealer for læggekartofler, der ønskes afsat til beskyttede zoner for Rizomania samt eventuelle eksportmarkeder med særlige krav til frihed på dyrkningsstedet for Rizomania. Disse undersøgelser skal i givet fald betales af branchen selv og vurderes at ville beløbe sig til et beløb i størrelsesordenen 150.000-300.000 kr. om året.

8.2 Opretholdelse af den beskyttede zone i dele af landet

Der er forhold, som kan tale for en opretholdelse af den beskyttede zone i dele af landet. En beslutning om at opretholde den beskyttede zone for en del af landet bør i givet fald begrundes i

- en hensyntagen til produktionen i Danmark af værtsplanter for Rizomania
- i en vis udstrækning en hensyntagen til afsætningen af jordbrugsprodukter uden for landets grænser, dels til andre beskyttede zoner og dels til eksport

- en afvejning af de plantesundhedsmæssige og økonomiske konsekvenser for de berørte brancher
- muligheder for sikring af ressourcer til opretholdelse af en grad af officiel overvågning

For roedyrkning og sukkerfabriksdrift vil en delvis ophævelse af zonestatus kun i mindre grad berøre branchen, forudsat alle dyrkningsområderne for sukkerroer friholdes fra beskyttelsen.

Administrativt set vil en løsning, hvor landet opdeles i en beskyttet og ikke beskyttet del, afstedkomme et behov for udarbejdelse af en særlig bekendtgørelse på området. Herunder opstår der behov for formulering af betingelser for transport og flytning af jord og planter mv. fra den ikke beskyttede zone i Danmark til den beskyttede zone i Danmark og ligeledes for rengøring af jordbrugsmaskiner ved samme transport og flytning.

En sådan løsning vil også udløse behov for information af offentligheden i lokalområdet omkring grænsedragningen samt en officiel kontrolindsats på et endnu ikke fastsat niveau. Ved kontrollen skal det blandt andet tilses, om nødvendige bestemmelser om rengøring af landbrugsmaskiner ved transport til den beskyttede zone efterleves tilfredsstillende.

Der kan forudses praktiske og administrative problemer med en fysisk tilrettelæggelse og finansiering af en tilfredsstillende kontrolindsats.

Ud fra de indhøstede erfaringer de senere år og i lyset af de krav, der stilles til beskyttede zoner er det Plantedirektoratets vurdering, at der vil være behov for en opstramning af krav til ikke mindst rengøring af maskiner, som anvendes på marker ved samdrift på de ejendomme, der måtte være inficeret med Rizomania. Et andet væsentligt element for opretholdelse af en permanent beskyttet zone status i et område er, at der i givet fald skal foretages en aktiv udryddelse eller effektiv varig inddæmning af angreb af Rizomania. Endelig pålægges ejendommene fortsat krav i forhold til visse afgrøder.

Dele af de eksporterende/omsættende brancher har udtrykt ønske om fastholdelse af i hvert fald dele af den beskyttede zone af hensyn til sikring af fortsat adgang til nogle eksportmarkeder og beskyttede zoner. Der har også været udtrykt bekymring hvad angår nogle eksportmarketers eventuelle fremtidige skærpelser af indførselskravene i forhold til Rizomania. Hertil kan det bemærkes, at afsætningsforholdene om ganske kort tid vil lempes i forbindelse med EU's udvidelse mod øst og hermed en friere adgang til markeder, som hidtil har været væsentlige eksportmarkeder (som Polen, Tjekkiet og Baltikum). Denne bekymring synes derfor langt hen ad vejen ubegrundet.

Hvad angår de herefter resterende vanskelige eksportmarkeder må det forventes, at de efterhånden mere og mere dominerende aftaler og principper for opstilling af blandt andet nye plantesundhedsmæssige indførselsbestemmelser (SPS-aftalen) iblandt de tilsluttede lande til WTO betyder, at vi ikke vil se nye krav, som ikke er velunderbyggede i form af en risikoanalyse, i overensstemmelse med FAO/IPPC-standardernes principper.

8.3 Arbejdsgruppens indstilling

Hvis der under den igangværende overvågning for Rizomania findes nye tilfælde af Rizomania på Sjælland, Fyn eller i Jylland bør den beskyttede zone for landet som helhed ophæves. Resultatet af undersøgelserne i efteråret 2003 forventes at foreligge omkring udgangen af november måned.

Hvis der ikke konstateres nye tilfælde af rizomania i disse områder, mener arbejdsgruppen, efter en afvejning af fordele og ulemper ved de forskellige løsningsmodeller og en estimering af de omkostninger, de forskellige løsninger udløser for de implicerede brancher, at den for jordbruget samlet set bedste løsning vil være enten:

- en ophævelse af den beskyttede zone for Rizomania for hele landets vedkommende eller
- en fastholdelse af den beskyttede zone for Rizomania for hele landet med undtagelse af Lolland-Falster (løsning e) i afsnit 6)

De øvrige løsningsmodeller skitseret i denne rapport vurderes alle at ville være for omkostningstunge eller for administrativt vanskelige at gennemføre.

Til disse to løsninger kan knyttes følgende kommentarer:

For spisekartoffelbranchens vedkommende er der usikkerheder, hvad angår en opretholdelse af det eksisterende omfang af levering til Sverige, idet det frygtes, at Sverige måske vil vælge danske spisekartofler fra, hvis den beskyttede zone ophører. Der er tale om en produktion på 800 ha., hvor avlere i værste fald, hvis salget til Sverige svigter helt og der ikke kan etableres et andet marked, vil miste et dækningsbidrag i størrelsesordenen 8 mio. kr.

For læggekartoflernes vedkommende vil en ophævelse, som nævnt andetsteds, betyde udgifter i størrelsesordenen 0,15 til i værste fald ca. 0,3 mio. kr. til årlige jordprøveundersøgelser.

En fastholdelse af den beskyttede zone for Rizomania for hele landet med undtagelse af Lolland-Falster vil være forbundet med anseelige løbende omkostninger for flere grene af jordbruget. Særligt kan der peges på behovet for særlig indretning af transportmateriel samt rengøring af maskiner hos maskinstationer og virksomheder med aktiviteter i både den beskyttede og ikke beskyttede del af landet. Der vil også blive tale om udgifter til fortsat offentlig overvågning samt styrket kontrolindsats. Omkostningsniveauet for disse aktiviteter er svært at kvantificere.

Ligeledes skal der peges på, at restriktioner i den fortsat beskyttede zone nødvendigvis vil blive strammet op, og marker med eventuelle nye fund vil herunder kræves udtaget af omdrift eller dyrket på en måde, så spredning af Rizomania undgås.

I forbindelse med en omlægning eller ophævelse af den beskyttede zone status vil en oplysningskampagne til jordbrugere med relevant planteavl, om det hensigtsmæssige i at søge at hindre en introduktion af smitte, være relevant. Særlig vægt bør lægges på orientering af rødbedeavlere, da der indtil videre ikke findes tolerante sorter på markedet.

I forbindelse med en kommende ændring af status bør der i videst muligt omfang, når tidspunktet for ændringen fastsættes, forsøgt taget hensyn til overgangsproblemer i forhold til den igangværende avl og omsætning af relevante produkter.